

ONSE LIEVE VROUWE VAN SINTE GEERTRUYT

leidde eeuwenlang een ondergronds bestaan, tot nu ?!

Wat we weten dankzij de bron het Meertens Instituut:

Van 1509 tot ca. 1629 stond het miraculeus mariabeeldje van OLV van Geertrui in de Geertruikerk in 's-Hertogenbosch, Kapel van het augustinessenklooster van St. Geertrui. Wat vele bedevaarten naar deze plek tot gevolg had.

VERERING

Aan het Bossche Mariabeeld van het St. Geertruiklooster werd een aantal wonderen toegeschreven. De verering zou in 1509 zijn ontstaan en twee eeuwen stand gehouden. De oorsprong van de devotie wordt in verschillende bronnen omstandig verhaald. In 1509 bevond zich in het Geertruiklooster van 's-Hertogenbosch een klein Mariabeeldje, dat erg verwaarloosd en wormstekig was. Het was als het ware alleen nog geschikt als kinderspeelgoed. Dit beeldje werd door een non in het keukenvuur gegooid, maar het wilde, zelfs na een derde poging, niet branden. Hoewel men dit als een wonder zag, werd het beeldje toch ergens in een hoekje van de keuken weggezet.

De procuratrix van het klooster, Hadewich van Brecht, die O.L. Vrouw bijzonder was toegewijd, hoorde vervolgens gedurende drie achtereenvolgende nachten stemmen in haar cel, die op wonderbaarlijke wijze verlicht was. De stemmen spoorden haar aan het beeld uit de keuken weg te halen. De derde nacht ging zij, de aanwijzingen van de stemmen volgend, hier in een oude kast zoeken en vond het beeldje.

Hadewich zette het op het altaar in de ziekenzaal van het klooster. Vervolgens versierde zij het beeldje met wat zij in haar cel kon vinden en vanaf die dag werd het Mariabeeldje, getooid met een mantel en in een kastje geplaatst, in het klooster vereerd. Pogingen (tot drie maal toe) om het beeldje opnieuw te beschilderen mislukten: het behield haar oude uiterlijk.

In 1522, zo gaat het verhaal verder, zou een opvolgster van Hadewich aan de pest gestorven zijn, indien Maria niet te hulp was gekomen. De vrouw genas, nadat haar het beeldje op haar ziekbed was verschenen. Na nogmaals door Maria van de dood te zijn gered, verlangde deze een nieuwe mantel en kroontje voor het beeldje. De zuster kon deze zaken vanwege haar gelofte van armoede niet verschaffen. Een gebed tot Maria bracht uitkomst. Dankzij de giften die toestroomden was de non in staat het beeldje mooi uit te monteren.

Gedurende de gehele 16e eeuw was het beeldje voorwerp van verering. Het was waarschijnlijk al aan het begin van deze eeuw van de ziekenzaal naar de kloosterkapel overgebracht, waar niet alleen de zusters maar ook de bredere kring van gelovigen het konden vereren. Aan het Bossche Mariabeeld van het St. Geertruijklooster werd een aantal wonderen toegeschreven. De verering zou in 1509 zijn ontstaan en twee eeuwen stand gehouden. De oorsprong van de devotie wordt in verschillende bronnen omstandig verhaald. In 1509 bevond zich in het Geertruijklooster van 's-Hertogenbosch een klein Mariabeeldje, dat erg verwaarloosd en wormstekig was. Het was als het ware alleen nog geschikt als kinderspeelgoed. Dit beeldje werd door een non in het keukenvuur gegooid, maar het wilde, zelfs na een derde poging, niet branden. Hoewel men dit als een wonder zag, werd het beeldje toch ergens in een hoekje van de keuken weggezet.

De procuratrix van het klooster, Hadewich van Brecht, die O.L. Vrouw bijzonder was toegewijd, hoorde vervolgens gedurende drie achtereenvolgende nachten stemmen in haar cel, die op wonderbaarlijke wijze verlicht was. De stemmen spoorden haar aan het beeld uit de keuken weg te halen. De derde nacht ging zij, de aanwijzingen van de stemmen volgend, hier in een oude kast zoeken en vond het beeldje.

Hadewich zette het op **het altaar in de ziekenzaal van het klooster**.

Vervolgens versierde zij het beeldje met wat zij in haar cel kon vinden en vanaf die dag werd het Mariabeeldje, getooid met een mantel en in een kastje geplaatst, in het klooster vereerd. Pogingen (tot drie maal toe) om het beeldje opnieuw te beschilderen mislukten: het behield zijn oude uiterlijk.

In 1522, zo gaat het verhaal verder, zou een opvolgster van Hadewich aan de pest gestorven zijn, indien Maria niet te hulp was gekomen. De vrouw genas, nadat haar het beeldje op haar ziekbed was verschenen. Na nogmaals door Maria van de dood te zijn gered, verlangde deze een nieuwe mantel en kroontje voor het beeldje. De zuster kon deze zaken vanwege haar gelofte van armoede niet verschaffen. Een gebed tot Maria bracht uitkomst. Dankzij de giften die toestroomden was de non in staat het beeldje mooi uit te monteren.

Gedurende de gehele 16e eeuw was het beeldje voorwerp van verering. Het was waarschijnlijk al aan het begin van deze eeuw van **de ziekenzaal naar de kloosterkapel** overgebracht, waar niet alleen de zusters maar ook de bredere kring van gelovigen het konden vereren. Volgens Wichmans hing in zijn tijd (omstreeks 1625) onder het beeldje een geschreven tekst waarin de bovengenoemde geschiedenis beschreven werd, alsmede **twalf wonderen** die als gebedsverhoringen waren geschied. De bisschop van 's-Hertogenbosch had deze waar bevonden. De auteur laat echter na te vermelden waaruit de wonderen bestonden. Swaving vermeldde onder meer een non die van de pest genas, een vuurwonder, waarbij een woonhuis na het offeren van een wassen huisje voor de vlammen werd gespaard en de genezing van een gewonde Italiaanse soldaat tijdens het beleg van 's-Hertogenbosch .

Toen 's-Hertogenbosch in protestantse handen was overgegaan, betekende dit het einde voor de vele kloosters. Men stond veelal toe dat deze 'uitstierven'. Zo ook het Geertrui klooster, dat rond 1703 ophield te bestaan. Waarschijnlijk liep de verering van het beeldje na 1629 daardoor sterk terug. In de periode tussen 1629 en 1703 werd het beeldje wellicht alleen nog door de zusters vereerd. Een openbare verering was waarschijnlijk al snel niet meer mogelijk.

ONDERGRONDS BESTAAN

Medio 1703 is het beeldje overgebracht naar de **schuurkerk** van de jezuïet Petrus Cornelius Boucquet. Daar stond 'Onse Lieve Vrouwe van Sinte Geertruyt' volgens de beschrijving van Boucquet in een kastje met een glazen deur. Het kleine miraculeuze beeld droeg een zilveren kroontje. Boucquet moest in 1720 's-Hertogenbosch verlaten. Het beeldje verhuisde vervolgens naar een andere **schuilkerk** van de jezuïeten, Achter de Tolbrug, waar het tot 1840 bleef.

OPNIEUW IN DE OPENBAARHEID

Het beeldje kwam weer in de openbaarheid toen het in 1843 in de nieuw gebouwde de Bossche **St. Pieterkerk** stond werd geplaatst, eveneens Achter de Tolbrug. Er zijn, de gedrukte devotieprentjes ten spijt, nauwelijks concrete aanwijzingen dat er rond het beeldje een bijzondere cultus heeft bestaan in de periode dat het in de St. Pieter stond (1843-1972). Wel vermeldt C. Zwijsen in 1923 dat het in zijn tijd in de St. Pieterskerk werd bewaard en vereerd.

RESTAURATIE

Het (naald?-) houten gepolychromeerde beeldje is iets meer dan 28 centimeter hoog; men meent dat het rond 1500 is vervaardigd.

Als gevolg van een ingrijpende restauratie, in 1927 uitgevoerd door de Bossche beeldhouwer J.J. Kuijpers, kan deze datering niet bevestigd worden aan de hand van stilistische kenmerken.

Het kleed van Maria werd in 1927 aan de voorzijde zwaar verguld. Delen van het beeldje, namelijk de handen, de voeten, het voetstuk, het haar van Maria en de plooien van haar kleed, zijn toen aangevuld met gips. Het houten voetstuk is waarschijnlijk niet origineel.

Het kind heeft een duif in de hand. Maria hield in haar ene, nu afgebroken hand een scepter vast, getooid met een ster. Die is in tact en op haar rug bevestigd.

VERVOLG ONDERGRONDS BESTAAN

Na de afbraak van deze kerk is het beeldje niet opnieuw in een Bossche kerk geplaatst. Bij de afbraak van de St. Pieter is het in 1972 overgebracht naar het **Noordbrabants Museum**, vanwaar het in 1986 aan de parochie Binnenstad werd overgedragen. Het beeldje heeft een tijd in de Bouwloods gestaan en in **Gerfkamer van de Sint-Janskathedraal**.

OPNIEUW IN DE OPENBAARHEID

Op 28 Augustus 2022 organiseerde ik Imke van Dillen (Buro Bouwrituelen) samen met de eigenaar van de voormalige "Bristol" Toon Iding, een **buurtbedevaart** naar Maria van Geertrui in de Gerfkamer. Dit bouwwerk aan het Geertruikerkhof bleek nml. precies te staan op de plek waar ooit de Geertruikerkerk heeft gestaan. Door dit bouwritueel is Onze Lieve Vrouwe van Geertrui weer herontdekt door tientallen Bosschenaren. De lokale krant had het ook opgepikt en Archeologie Magazine.

Dankzij onze aanmoediging en dankzij support van archivaris Leo Peters en plebaan Vincent Blom van de St Jans Kathedraal staat het Mariabeeld nu in de **Gerfkamer** van de St. Janskathedraal. Deze is momenteel nog niet open voor publiek, omdat er nog een aantal relieken geplaatst dienen te worden.

HUIDIGE INITIATIEVEN

Onze wens is om het bijzondere Bossche Mariabeeld "OLV van Geertrui" permanent in de **openbaarheid** te krijgen. Enkele ideeën daarover worden momenteel uitgewerkt en deze ideeën worden dan met Plebaan Blom of een ander lid van het kerkbestuur van de Sint Jan besproken. In samenspraak met Leo Peters en ondergetekende. Het idee is om de initiatieven tegelijk uit te voeren. En zo de aandacht op haar te vestigen.

O o r s p r o n k e l i j k e p l e k

Onlangs hebben we een verzoek gedaan aan de commissie Klein Monument van de Kring Vrienden van 's-Hertogenbosch. Deze werkgroep is inmiddels betrokken en overweegt het Mariabeeld te benoemen als Klein Monument. Ze zien het OLV van Geertrui beeld graag terug in een plaquette of iets dergelijks op de plek waar ze ooit haar wonderen heeft verricht (Geertruikerkhof). Het verhaal kan tijdens rondwandelingen doorverteld worden door de gidsen van de Kring. Alsook onderdeel uitmaken van de opleiding Bosschologie. Toon Iding, grooteigenaar van de plek waar de Geertruikerkerk stond, suggereerde een graffiti afbeelding.

T i j d e l i j k e e x p o s i t i e

Wij Buro Bouwrituelen (Imke van Dillen & Alma Wattimena) willen graag een korte docu maken over het verhaal van Maria van Geertrui en over haar deels ook ondergronds bestaan. We zouden dit graag tijdelijk willen vertonen samen met het Maria beeld zelf in Museum Krona. E.e.a. wordt momenteel onderzocht. De plebaan zal dit vanzelfsprekend als hoofd kerkbestuur moeten goedkeuren om het beeld tijdelijk uit te lenen aan het Museum. De docu kan dan daarna via andere vormen nog gepresenteerd worden aan een nog groter betrokken publiek. Ze is het meer dan waard! Bijna niemand kent het verhaal. Het is een wonder dat ze in onze stad herontdekt wordt.

We zoeken nu support en funding om e.e.a. mogelijk te maken. Helpt u mee?

Imke van Dillen 06 21 82 49 17

Social designer - Buro Bouwrituelen

www.bouwrituelen.nl

